

petuo dicit abjiciendam esse ab Ecclesia. Quæ non possunt habere locum, nisi in persona habente castitatis votum; nec dubitari potest quin de ipsis virginibus prius loqueretur, ut eas etiam vocaverit Christo dicatas.

10. *Ad validam et licitam dispensationem voti castitatis requiritur causa justa.* — Vera ergo intelligentia illius loci est, Cyprianum quidem in illa epistola principaliter loqui de virginibus quæ castitatem Deo voverunt, vel solo voto simplici, vel etiam solemniter, in hoc enim res est dubia, quam infra expendemus, et de his dicit omnino perseverandum illis esse in promissione facta, sentiens non licere eis jam nubere; cum vero adjungit: *Si vero perseverare nolunt, aut non possunt, etc.*, non agit de eo quod ipsis licet post votum jam factum, sed de eo quod expendere debent, priusquam illud faciant, ita ut sensus sit: Quæ votum emisissent, servent illud, et hoc est, quod ait, *sine fabula perseverent*; et ideo quæ tale votum sunt emissuræ, considerent an possint et velint ita perseverare; nam, si aut nolunt, aut non possunt, melius est nubant, quam in ignem delictis suis cadant; et hic sensus placuit Hosio et Turriano, quos refert et tandem sequitur Pamelius supra, et Bellarm., lib. 2 de Monach., c. 34. Similem sensum clarioribus verbis expressit Chrysostomus, serm. de Regularibus feminis viris cohabitantibus, dicens: *Si concupiscunt virum et nuptias, et id genus conversationis appetentes sunt, quis prohibebat et adimebat libertatem ne hoc facerent, quo neque offensus Deus, neque ipsæ ab hominibus redargutæ fuissent?* Ubi verba illa de præterito ponderanda sunt, licebat enim id ante votum, non tamen post illud. Denique addunt aliqui, quamvis Cyprianus in illis verbis, *quamvis perseverare, etc.*, loquatur post votum jam factum, intelligendum esse loqui non ad ipsas, sed ad Pomponium collegam, ad quem scribebat, et illi dicere: Melius est dispensare cum eis ut nubant, quam eas in eo periculo relinquere. Quæ expositio fuit Didaci Payva, in lib. 40 Orthodoxarum explicationum, et Michaelis Medinæ, lib. 4 de Continentia, contr. 7, cap. 21 et 31, et esset apparens, si Cyprianus tantum dixisset, *si non possunt*; tamen quia sub disjunctione dixit, *Si nolunt, vel non possunt*, non potest defendi, quia manifeste id constituit in sola virginis voluntate, independentem a dispensatione. Nam ad dispensandum non solum licite, sed etiam valide, cum ea quæ habet votum virginitalis, non satis est ut no-

lit perseverare, quia necessaria est justa causa; nolle autem perseverare est sola malitia. Omitto, incertum esse an illis temporibus possent Episcopi dispensare in voto continentie, maxime quia probabile est, ut infra ostendam, Cyprianum loqui de voto impediente et dirimente subsequens matrimonium, in quo Episcopi nunquam dispensare potuerunt. Persistendum ergo est in expositione data, quæ sine dubio vera est. Nam quod alii obijciunt, Cyprianum non agere in tota epistola de virginibus sacrandis, sed sacratis, et de his, si lapsæ fuerint, docere quomodo curandæ sunt, vel puniendæ; hoc, inquam, nihil obstat, quia licet verum sit, optime potuit Cyprianus obiter significare quid illis considerandum fuit priusquam voverent, nam postea non licet quod antea licebat.

CAPUT III.

UTRUM VOTUM SIMPLEX CASTITATIS ABSOLUTE OBLIGET AD NON CONTRAHENDUM MATRIMONIUM, ETIAM CUM INTENTIONE NON CONSUMMANDI.

1. Ratio dubitandi in hac parte desumitur, ex eo quod Patres supra citati simpliciter negant licere contrahere matrimonium post votum castitatis. Et Augustinus supra etiam citatus simpliciter dixit: *Habentibus tale votum velle nubere damnabile est*; cum tamen velle sit prius, non tantum quam consummare, sed etiam quam contrahere. Et similis sententia refertur ex Hieronymo, in c. *Voventibus*, d. 27 et 17, q. 1, sed sub his verbis in illo non invenitur, meliusque ex Augustino refertur in cap. *Nuptiarum*, 27, q. 1. Item idem Augustinus: *Qui non damnaretur (inquit) si duxisset uxorem, post votum quod Deo promisit, si duxerit, damnabitur.* Similia habet Hieronymus sæpe libris contra Jovinian., et Epistol. de Virginit. ad Eustoch. et ad Sabian.; Chrysost., hom. 13 ad Hebr.; multaque alia refert Gratian., in tribus locis proxime indicatis. Cum ergo hi Patres nihil distinguant de intentione contrahentis, et absolute damnent hujusmodi nuptias, non licet nobis distinguere, sed quacumque intentione fiant, eas damnare. In contrarium autem est, quia per tale matrimonium factum cum intentione non consummandi, nec violandi in aliquo castitatem, non læditur virtus castitatis, neque actu neque proposito, imo cum illo actu stat integra et perfecta virginitas, ut patet aperte in Beatissima Virgine; ergo per talem actum tali

proposito factum nullo modo frangitur votum castitatis. Probatur consequentia, quia votum castitatis non habet materiam ampliorem quam ipsa virtus castitatis.

2. In hac re duas invenio sententias: prima affirmat votum illud obligare ad non contrahendum etiam cum intentione non consummandi. Hæc tribuitur S. Thomæ, in 4, d. 38, q. 1, art. 3, q. 2; tamen eo loco non agit de hoc casu particulari, sed solum generatim dicit non licere nubere post votum castitatis. Magis videtur favere huic sententiæ, 3 p., q. 28, art. 4, ad 3, ubi, ut defendat B. Virginem nubendo non fecisse primam fidem irritam, ait, ante matrimonium non absolute vovisse castitatem; constat autem B. Virginem ita contraxisse matrimonium, ut habuerit firmum propositum nunquam consummandi illud; sentit ergo hoc esse contra votum castitatis, si absolute præcessit. Expressius tenet hanc sententiam Richar., in 4, d. 38, art. 7, q. 1, ad 3; ait enim non licere contrahere etiam cum proposito ingrediendi statim religionem. Idem tenet Navar. in Summa, cap. 22, num. 73, et refert D. Antonin., 3 p., tit. 1, cap. 16, § 1; ille tamen non specificat de contrahente cum tali intentione, sed absolute loquitur; citat etiam Rosel., verb. *Votum*, § 9; et idem tenet Sylvest., *Matrimonium*, 7, q. 5, § 2, qui refert etiam Archidiaconum; tenet etiam Cordub., in Summ., q. 136; Lopez, 1 p. Instr., cap. 50; Henriq., lib. 12 de Matrim., cap. 2, num. 8; et Sanch. lib. 1 de Matrim., disp. 43, num. 7, et in Decal., lib. 4 de Voto, cap. 21, n. 4. Insinuantur autem ab his auctoribus varia fundamenta. Primum, quod videtur magis per se et intrinsicum voto, est, quia voluntas contrahendi est virtualis voluntas consummandi, nec potest ab illa separari, et ideo nec separari possit, quin sit contra votum. Secundum est, quia saltem exponit se periculo morali violandi castitatem, et mutandi propositum intrandi religionem, quod periculum videtur morale, et in proxima occasione, et ideo illi se voluntarie exponere, etiam est fractio voti. Tertium extrinsecum est, quia in hoc fit injuria alteri conjugii deludendo illum; imo significat Sylvester etiam eludi sacramentum ipsum, quia intentio denegandi debitum est contra substantiam et valorem matrimonii. Quartum est, quia hoc saltem est jure prohibitum in locis supra citatis, et in c. *Si vir*, d. 27, et in c. *Consuluit*, et c. *Rursus*, Qui clerici vel vovent, Et hæc duo posteriora

fundamenta non probant esse contra votum, sed in genere esse peccatum.

3. Secunda sententia est, non peccare eum, qui dum habet votum castitatis, matrimonium contrahit quoad vinculum cum intentione intrandi religionem, priusquam aliquid aliud contra integritatem castitatis committat. Ita tenet expresse Scot., in 4, d. 38, q. ult., vers. *Consimiliter: Non potest* (inquit) *licite contrahere, nisi cum intentione non consentiendi in copulam, et consequenter intrandi religionem.* Idem supponit d. 30, q. 2, et significat ibidem Durand., q. 2, ad argum.; Major, q. 1, art. 1 et 2; Supplem. Gabr., d. 38, q. 1, art. 3; Medin., 3 p., q. 28, art. 4; Bellarm., lib. 2 de Monach., cap. 22, et tenet Angel., verb. *Matrimonium*, impedim. 5, num. 1, et citat Calderin., in c. *Rursus*, Qui cler. vel vovent. Item tenuit Navar., in Sum., c. 16, n. 30, per quem locum videtur alius explicandus. Tenet etiam Cajetanus, verb. *Matrimonium*, cap. 1. Fundamentum supra factum est. Cui addere possumus, quia non minus impedit matrimonium votum religionis quam votum castitatis; sed qui contraheret illo modo, non ageret contra votum simplex religionis: ergo neque agit contra votum simile castitatis. Minor probatur, quia ille (ut supponimus) non est in mora non implendi votum suum, neque etiam se reddidit incapacem ad illud implendum; neque etiam necesse est, ut quando contrahit, habeat propositum non implendi illud votum.

4. *Assertio duas partes includens.* — *Fines matrimonium contrahentium varii.* — Inter has sententias hæc posterior videtur mihi vera per se, et ex natura talis voti loquendo; in practico autem usu illius magna moderatio et causa necessaria est, et ideo raro poterit ad opus licite deduci. Priorem partem mihi persuadet prima ratio facta pro illa sententia. Nam vinculum matrimonii per se spectatum non est formaliter contrarium castitati. Et, licet radicaliter seu virtualiter videatur opponi, id solum est quatenus ad copulam ordinatur; hic autem ordo potest animo et voluntate præscindi sine ulla repugnantia vel turpitudine; ergo si ita fiat, non habet intrinsicam malitiam vel oppositionem cum voto castitatis; quia per se non fit de non contrahendo, sed de non agendo aliquid contrarium castitati. Ut ergo dicamus hoc non esse per se malum, satis est quod non habeat intrinsicam malitiam, nec repugnantiam necessariam cum voto, et ita responsum est ad pri-

num fundamentum alterius sententiæ. Negamus enim in voluntate contrahendi necessario includi virtuales voluntatem consummandi; id enim ad summum verum est, quando per contrariam voluntatem formalem illa virtualis non impeditur. Quod maxime pendet ex intentione qua unusquisque vult matrimonium contrahere. Regulariter enim homines non contrahunt matrimonium, nisi ut filios procreent, et ideo voluntas contrahendi dicitur esse virtualis voluntas consummandi. Atque etiam dici posset supponere illam formalem voluntatem, eo modo quo electio medii supponit intentionem ejus. Aliquando vero contingit ut homo, qui matrimonium contrahere vult, non tam formaliter cogitet de filiorum generatione, quam de aliis commoditatibus humanis propter quas matrimonium expedit, ut propter amicabile obsequium, propter adiutorium in gubernatione familiæ, etc. ita tamen ut neque formali proposito excludat copulam, nec diurnam conversationem, et cohabitationem familiarem; et hoc etiam satis est ut illa voluntas contrahendi sit voluntas virtualis consummandi, quia moraliter ad hoc tendit, et includit voluntatem se obligandi, et obligationem implendi. Et his duobus modis clarum est non licere contrahere matrimonium post votum castitatis. Fieri autem potest ut intentio matrimonii contrahendi nec sit fructus filiorum, neque alia commoditas quæ includat diurnam cohabitationem, et ordinarium usum matrimonii, sed potius ad finem altiorum, et aliquando ad ipsum statum religionis referatur, cum formali proposito intrandi religionem prius quam matrimonium consummetur; in quo casu, in voluntate contrahendi non includitur virtualis voluntas consummandi.

5. *Declaratur exemplis.*— Quod autem hoc ita sit, primo declaratur exemplis. Nam si virgo habeat secretum votum castitatis, et non possit obtinere a parentibus perseverantiam in illo statu, neque audet eis votum revelare, et speret, quod si ostendat animum contrahendi matrimonium, et contrahat, habebit commoditatem et libertatem ad ingrediendam religionem, quam alio medio obtinere non sperat, neque etiam in hoc medio timet morale periculum aut occasionem consummandi matrimonium, in eo casu ex intentione et animo ingrediendi religionem potest contrahere matrimonium sine ulla violatione voti. Et hoc exemplum posuit etiam

Henric., lib. 2 de Matrim., c. 2, num. 8. Aliud indicat Navar., d. c. 16, scilicet, si ad contrahendum hoc modo et cum hac intentione, cogeret aliquis ex notabili metu mortis aut infamiæ, qui neque esset talis ut ad impediendum valorem matrimonii sufficeret, esset vero tantus, qui talem contrahendi modum excusaret. Tertium exemplum esse potest, si ad legitimandam prolem prius male conceptam, et ad reparandam aliquo modo mulieris infamiam, tale matrimonium fieret. Hic vero tertius casus involvit aliam questionem, an illud matrimonium possit per subsequentem professionem religionis dissolvi, vel, quod idem est, an censeatur ratum tantum, vel consummatum, quatenus copula præcesserit, de quo infra suo loco dicemus. In his ergo et similibus casibus constat matrimonium non fieri ex intentione proles generandæ, sed ex alia intentione recta et honesta, quæ non solum non repugnat cum materia religionis, verum potius ad illam melius vel facilius servandam ordinatur. Tunc ergo voluntas contrahendi non includit virtuale propositum consummandi. Nec refert quod ex illo contractu nascatur obligatio reddendi debitum, quia illa obligatio affirmativa est, ideoque non pro semper obligans, et ideo in principio non pro statim obligat, ut notavit D. Thom., in 4, d. 27, q. 1, art. 3, q. 2, ad 2, sed conceditur ei tempus, in quo sufficienter potest tractare de transitu ad religionem, et ideo neque illa intentio est contraria tali obligationi, nec voluntas obligandi se, ut est sub tali intentione, est virtualis voluntas actus ad quem est obligatio, sed ad summum conditionata, si in eo statu perseveraverit.

6. Atque ex his patet altera pars assertionis, quam exempla superius adducta declarant. Ratio vero est, quia cum matrimonium per se ordinetur ad copulam conjugalem, contrahere illud cum apposita conditione, et excludendo omnino illum finem, non habet per se congruentiam vel honestatem, et ideo magna requiritur causa quæ honestet talem contrahendi modum. Præterea hoc declarat, et non aliud suadet secundum fundamentum primæ sententiæ; regulariter enim timeri profecto potest et debet morale periculum incontinentiæ, et mutationis propositi, et ideo nec sine magna necessitate ingerere se debet homo illi periculo, nec sine magna probatione suæ voluntatis, et firma spe perseverandi in dicto proposito: et hinc optime colligitur hunc casum esse rarum, et non

facile permittendum; non vero sequitur esse impossibile, etiam moraliter, quia nec periculum illud est adeo proximum, ut semper censi debeat moralis occasio, maxime cum frequentius intercedere soleat multum temporis inter sponsalia de præsentibus, et solemnitatem nuptiarum, ante quam, juxta Ecclesiæ ordinationem, non debent sponsi coniungi; neque etiam omnes homines sunt in hac materia æque fragiles, et alioquin tantam a Deo recipiunt gratiam, ut sine temeritate sperare possint se evasuros illud periculum.

7. *In hoc casu debet fieri commutatio voti castitatis in votum religionis.*—Addo vero (ut res hæc facilius sit) in tali actu virtute fieri debere commutationem quamdam, vel potius extensionem voti castitatis in votum religionis. Quanquam enim sub questione sit, an teneatur ingredi religionem, qui nupsit habens votum castitatis, quam tractabimus capite sequenti, quidquid tamen de illa sit, in præsentibus casu pro certo habeo teneri ex voto, qui dicto modo nupsit, ad intrandam religionem, sive hæc obligatio immediate nascatur ex voto castitatis prius facto, sive ex virtuali commutatione, aut intentione quam fecit, quando decrevit contrahere matrimonium cum illo proposito; tunc enim habere debuit voluntatem se obligandi ad statum religionis assumendum, alioquin non posset esse licita talis contractio matrimonii. Quod probatur, quia per illum actum, quantum in se est, reddit se moraliter impotentem ad servandum castitatis votum, nisi religionem ingrediatur; ergo ut licite faciat illum actum, necesse est ut velit manere obligatus ad intrandam religionem. Probatur consequentia primo, quia per illud matrimonium in hoc derogatur voto castitatis, quia jam non manet homo, simpliciter loquendo, tam potens et tam liber ad integre servandum illud, sicut antea erat; quia si de facto non recipiatur in religione, non erit in potestate ejus integre servare illud; ergo ut hoc licite fiat, necesse est ut hoc aliquale detrimentum castitatis alicui æquali, vel majori bono compensetur; hoc autem non est nisi bonum religionis; ergo ad illud manet homo obligatus, ut locum habeat talis compensatio.

8. *Etiam tenetur ad profitendum in religione.*—Secundo probatur, quia si maneret liber, posset sine culpa mutare propositum intrandi religionem, et perseverare in statu conjugali, et consequenter etiam posset, imo et deberet debitum reddere, quod secundum

se repugnat voto castitatis; ergo repugnat ut aliquis licite se constituat in tali statu post votum castitatis; ergo, ut matrimonii contractus licite fiat, necesse est ut suscipiatur obligatio intrandi religionem. Nec mihi probabilis est opinio quam tenet Angel. supra, n. 2, et ex quibusdam aliis, quorum scripta non vidimus, refert Henric. supra, quos ipse sequi videtur, scilicet, ex prædicto casu non oriri obligationem ex tali proposito, et ideo si, illo mutato, reddat sponsus debitum sponsæ exigenti, excusari a culpa, etiam prima vice, et consequenter posse aliquem post votum virginitatis voluntarie amittere virginitatem, nullo interveniente peccato, nec dispensatione, aut necessitate excusante, quod plane incredibile est. Unde per contrarium extremum, Cajetanus supra dixit, hujusmodi personam teneri non solum ad ingrediendam religionem, sed etiam ad profitendum in illa, quia posuit se in statu in quo non potest aliter castitatis votum implere, nisi in religione perseveret ac profiteatur. Quod profecto in rigore videtur verum; quamvis enim nemo cedere juri suo censeatur quoad annum probationis, nisi expresse id velit, ut post Concilium Tridentinum non possit aliter fieri professio, nihilominus quia voluntarie se constituit in illo statu, in quo necessario debet aut profiteri religionem, aut violare votum castitatis, ideo eligere cogitur professionem, ne votum violet, unde ut a principio vitaret peccatum in contrahendo, ad hoc se obligare necessarium fuisse videtur, quia alioquin evidenti discrimini integritatem castitatis exponeret, quod plane fuisset contra votum ipsum. Nec videri debet hæc sententia Cajetani nimis rigorosa, quia ex vi illius obligationis ille non tenetur ad determinatam religionem, sed satis illi est in quacumque statum religionis assumere, qui ratum matrimonium dirimat; nullus autem est qui in aliqua saltem ex levioribus facile profiteri non possit.

9. *Dubitatio specialis: si non possit profiteri, ad quid teneatur.*—Sed quid si in nulla ex levioribus admittatur, et in asperioribus ipse non possit commode profiteri? Quid etiam si propter novum superveniens impedimentum ægritudinis, non possit sine magno incommodo profiteri? Nam si ratio Cajetani est efficax, etiam in his casibus cogendus erit ad profitendum, ubi potuerit, non obstantibus difficultatibus occurrentibus; videtur autem nimis rigorosum tam gravem obligationem

imponere, maxime cum videatur non cecidisse sub intentione voventis. Respondeo imprimis has omnes difficultates ostendere, quam sit lubricus et periculosus hic modus contrahendi matrimonium cum voto castitatis. Dicendum ergo est oportere, ut qui sic contrahit, sit moraliter certus non solum de suo proposito, sed etiam de effectu ejus, scilicet, quod sine difficultate poterit executioni mandari, quia alias manifesto periculo exponitur castitas. Unde est etiam in præsentibus ponderanda differentia inter votum castitatis et religionis, quia votum castitatis, per se loquendo, et ante statum matrimonii, potest servari et executioni mandari independentem a consensu alterius; votum autem religionis pendet in executione ab alterius consensu, et ex multis aliis circumstantiis, et ideo, ut sub spe status religiosi possit quis licite matrimonium contrahere, non obstante castitatis voto, necesse est ut hæc spes sit certa moraliter, non solum ex parte proprii desiderii, sed etiam ex parte facultatis, seu capacitatis personæ, et ex parte etiam ipsius religionis, alioquin magna injuria fieret voto castitatis, quia sine matrimonio potest libere servari absque statu religionis; adjuncto vero matrimonio, jam non est liberum homini integre servare illud, si cum effectu religiosus non fit.

10. *In tali casu liber est a voto, et potest licite matrimonium consummare.*—Nihilominus addo, si in principio bona fide facta fuit illa virtualis commutatio, et postea rationabili causa professio impediatur, aut sine tanta difficultate fieri non possit, ut verisimile non sit voventem a principio voluisse ad hoc se obligare, tunc sine scrupulo posse redire ad seculum, et reddere debitum etiam prima vice sine culpa, juxta dicenda capite sequenti. Et ratio est, quia ex quo facta fuit dicta commutatio, vel extensio, jam votum castitatis non obligavit ad integram castitatem, nisi in statu religionis, cum obligatione ejus morali modo intellecta, prout homines solent secundum jus et secundum prudentiam ad religionem obligari; nam hoc satis est ut prima actio et commutatio licita fuerit. Semel autem facta commutatione, ut supra dixi, prius votum jam non obligat, nisi secundum id quod post commutationem de illo relictum est; et ideo, impedito statu religionis, in prædicto statu votum castitatis non obligat ad servandam illam, nisi quantum sine injuria alterius conjugis servari potest, et ideo potest

reddi debitum etiam prima vice, sine ulla culpa.

11. *Dubitatio secunda: an teneatur ingredi religionem, si alter conjux voceat castitatem.*—*Ex vi voti secluso periculo incontinentiæ non tenetur ingredi.*—*Notandum.*—Sed quid, si post contractum matrimonium alter conjux vellet castitatem vovere, et cum alio pacisci de nunquam petendo debitum? tenereturne alius conjux nihilominus ingredi religionem? Ex dictis enim hoc sequi videtur, quia si facta est commutatio, necessarium est illam implere. In contrarium vero est, quia tunc sine ingressu religionis potest integre servari votum castitatis. Respondeo, imprimis cavendum esse periculum incontinentiæ, quod in prædicto casu vix potest moraliter deesse, sive tales personæ cohabitent diu, sive separentur, et in seculo maneat, quod propterea Ecclesia non permittit nisi in certa ætate, et cum quibusdam conditionibus, ut supra tactum est, et latius est dicendum in materia de matrimonio. Secluso autem periculo, et loquendo per se ex vi voti, dicendum est in eo casu non teneri ad ingrediendam religionem propter rationem factam. Commutatio autem virtualiter contenta in dicto proposito intrandi religionem, intelligenda est solum quatenus illa fuerit medium ad servandum votum castitatis, vel, quod idem est, subintellecta conditione, Si aliter perseverare non possit in statu matrimonii sine discrimine castitatis. Quocirca, si ante contractum matrimonium quispiam esset omnino certus alium conjugem non petiturum debitum, non peccaret contrahendo matrimonium, etiam sine proposito intrandi religionem, quia nullo nocumentum inde provenit castitati; et quia hæc certitudo non potest haberi nisi per divinam revelationem, ideo, illa interveniente, clarum est hoc esse licitum; et ita multi interpretantur matrimonium Beatæ Virginis cum Josepho post votum castitatis. Humanæ autem conjecturæ, aut quæcumque promissio alterius conjugis ad hoc non sufficiunt. Nam, si talis sit ut per eam renuntiet juri suo, repugnabit substantiæ matrimonii, si ante illud fiat; si vero sit quæcumque alia assertio vel contestatio, non tollit jus petendi, et consequenter non tollit reddendi obligationem, si postea cum effectu petatur. Et ideo semper talis contractus repugnat voto castitatis, seclusa revelatione, nisi fiat prædicto animo transeundi ad religionem.

12. Atque hinc facile etiam expeditur ter-

tium fundamentum prioris opinionis, quod non ex voto, sed ex injuria, quæ fit alteri conjugis, sumebatur. Negamus enim illi fieri injuriam alicujus momenti; nam si professio religionis impedita fuerit, illi reddetur debitum suum, per quod satisfit quoad hanc partem rigori justitiæ. Nam, licet aliquid gravamen unius conjugis sit, quod alter habeat votum castitatis, ratione cujus non possit debitum petere, et ideo aliqualis deceptio videatur, contrahere, habendo votum quod alter ignorat, nihilominus non videtur hoc continere injuriam adeo gravem, ut ob eam solam causam censendum sit peccatum mortale injustitiæ, quanquam hoc accidentarium omnino sit ad votum continentiam, de quo agimus. Ac denique, licet illa sit aliqualis injuria, si absque causa vel ratione fiat, tamen, intervenientibus circumstantiis suprapositis, homo utitur jure suo, et ideo censendus non est formaliter decipere, aut injuriam facere. Quod si post tale matrimonium professio reipsa secuta fuerit, jam alter conjux manet omnino liber, et sic etiam ex hoc capite nulla ei fit injuria.

13. *Objectio diluitur.*—Dicunt aliqui, interdum, præsertim ex parte mulieris, reddi difficilius matrimonium cum alio, quod illi est injuriosum. Respondetur negando assumptum, si loquamur per se, et secundum rectam rationem; quod autem apud aliquos pro sua voluntate sine ratione operantes id possit accidere, curandum non est. Et probatur aperte: nam in omni matrimonio, ex parte utriusque conjugis subintelligitur tacite illa conditio: *Nisi ad statum religionis transire voluero*; unde uterque retinet jus suum ad id deliberandum et faciendum intra tempus jure præscriptum, et ideo neuter alteri facit injuriam, quia et in hoc sunt pares, et talis conditio per se inest tali contractui; ergo quod a principio fiat contractus cum intentione utendi illo jure, et implendi illam conditionem, non potest esse injuriosum conjugi, cum ei non fiat majus nocumentum, eo quod illa intentio præcedat, quam si subsequatur. Unde a fortiori constat omnino falsum et improbabile esse, dicere talem intentionem esse contra substantiam matrimonii, cum non excludat verum consensum in ipsum vinculum, quandoquidem potestas intrandi religionem coherere possit cum vero matrimonio; et ita de hoc nulla est dubitatio inter probatos auctores.

14. *Satisfit ultimo fundamento.*—Ad ulti-

mo fundamentum respondemus, ex vi juris positivi non esse novum præceptum specialiter prohibens nuptias ratione voti simplicis, sed solum declarans naturalem et divinam obligationem, quæ ex vi talis voti oritur. Et ita plane loquuntur Sancti omnes citati capite præcedenti, a quibus fere sumpta sunt omnia decreta, quæ a Gratiano referuntur. Illi autem nuptiarum nomine, et verbo nubendi intelligunt matrimonium, prout ordinario modo fit, et consequenter ut includit copulam vel propositum ejus. Quomodo dixit Hieronymus, Matth. 1, de Joseph, qui dicitur vir Mariæ: *Cum virum audieris, suspicio tibi non subeat nuptiarum.* Et in eodem sensu, in c. 2, negat Joseph fuisse maritum, quia, scilicet, hæc voces matrimonium consummatum indicare solent. Sic etiam dixit Gregorius, hom. 26 in Evang., de eodem S. Joseph: *Maria sponsum habere voluit, qui tamen ad ejus nuptias non pervenit.* De his ergo nuptiis et affectu illarum loquuntur Sancti, cum dicunt: *Habentibus votum virginitalis non solum nubere, sed etiam velle nubere damnabile est.* Sic etiam intelligendum est c. *Si vir*, d. 27, citatum in illo quarto fundamento, cum ait: *Si vir habens simplex votum virginitalis adjungitur uxori*, ibi enim verbum *adjungitur*, copulam significat, et non tantum vinculum, et ideo de illo subditur: *Postea non dimittat uxorem, sed tribus annis pœniteat.* Ac si matrimonium non consummasset, cogendus potius esset, vel monendus, ut uxorem dimitteret, et religionem ingrederetur. Sic etiam intelligendum est cap. *Rursus*, ibidem citatum, ibi: *Si ad nuptias motu proprio convolasset*, scilicet consummando priora sponsalia, quæ præcesserant; quanquam illud caput licet intelligeretur de solo matrimonio rato, nihil ad præsentem causam referret, quia ibi solum dicitur esse validum, etiamsi post votum simplex castitatis fiat, non vero an licite vel illicite fiat; cap. autem *Consuluit*, ibidem citatum, nihil ad præsens refert, et in capite sequenti ex professo tractandum est.

15. *Dubitatio tertia: an quæ votum virginitalis violavit, teneatur postea non nubere.*—Alia dubitatio hic supererat, an persona, quæ post votum virginitalis virginitalitatem amisit frangendo votum, teneatur nihilominus postea non nubere. Sed hæc difficultas satis expedita est tom. 2 de Relig., tract. de Voto in communi, lib. 4, cap. 7, a num. 6, usque ad 8, pendet enim hoc ex intentione voventis. Si enim fecit votum virginitalis æquivalens voto

continentiæ, seu illud includens, clarum est, quidquid peccaverit, semper obligari ad non nubendum, quia votum castitatis semper in futurum obligat quantum potest, etiamsi in præterito fractum fuerit. Si autem intentio votantis solum fuit se obligare ad conservandum integrum claustrum virginale, seu non committendam primam fornicationem, seu primum actum quo perdat virginitatem, tunc post votum irritum factum, non manet votum ad non nubendum, quia obligatio non excedit intentionem votantis. Quæ resolutio ex D. Thoma et Cajetano sumitur in hac q. 88, art. 3, ad 2, et est communis, et per se satis clara. Solum inquiri potest quando votum iudicandum sit esse hujus posterioris modi. Respondeo, solum quando id constiterit ex intentione expressa votantis, alioquin enim qui simpliciter vovit virginitatem, et nihil declarat vel limitat, censetur vovere perpetuam castitatem. Et ita sentiunt D. Thom. et Cajetan., citat. loc., et alii Doctores in 4, dist. 38; Soto, lib. 7 de Justit., q. 2, art. 1; et Navar., c. 12, n. 43; Lessius, lib. 2 de Just., c. 40, dubit. 13, n. 105; Azor, tom. 1 Inst. moral., lib. 11, c. 19, q. 14; Sanch., in Decalog., lib. 4 de Voto, c. 40, n. 65, et alii quos d. lib. 4 de Voto, c. 7, num. 7, allegavi. Cætera, quæ de obligatione voti castitatis desiderari possunt, inferius adjiciemus.

CAPUT IV.

UTRUM VOTUM SIMPLEX CASTITATIS PER SE ET NATURA SUA IRRITET MATRIMONIUM POSTEA CONTRACTUM.

1. *Prima sententia affirmat.*—*Probatur primo.*—Hæc quæstio tractatur a Theologis in 4, d. 38, et ab aliis auctoribus in materia de matrimonio; magis tamen propria est hujus loci, quia magis pendet ex cognitione voti simplicis, et necessaria est ad ejus vim et efficaciam explicandam. Nobis etiam conducet ad explicandam vim et naturam voti solemnem, et ideo prætermitti hoc loco non potuit. Videtur autem hæc quæstio fuisse controversa tempore D. Augustini, nam ille, lib. de Bono viduitatis, cap. 10, significat aliquos asseruisse nuptias post votum castitatis factas non esse nuptias, sed potius adulteria, et ideo separandos esse qui ita contrahunt. Quæ sententia variis modis suaderi potest. Primo ex ipsa antiquitate; olim namque vota virginitatis et castitatis, quæ erant in usu Ecclesiæ, simplicia

tantum erant, et tamen tunc ita impediabant matrimonium, ut irritum illud facerent; ergo hic effectus sequitur ex intrinseca natura talium votorum. Consequentia est clara, quia tunc non erat solemnitas aliqua per Ecclesiam introducta, cui ille effectus tribueretur. Antecedens quoad utramque partem sumitur ex discursu Cypriani, in Epist. 62, in qua loquens de virginibus quæ se Deo dicaverunt, plane indicat se loqui de privata dicatione per votum simplex, quia nullam facit mentionem ecclesiasticæ solemnitatis. Et de iisdem loquens in lib. de Habitu virgin., ait sæpe esse divites et locupletes, et ideo velle ornari, et in publicum prodire, ostendendo divitias, quæ omnia non consonant cum voto solemnem, et tamen in eisdem locis significat matrimonia ab illis virginibus contracta non esse valida. Nam ea vocat adulteria, et separari præcipit, ac perpetuo excommunicari, si in eodem statu contumaciter perseverent, quæ fieri non possent, si talia matrimonia valida essent. Idem sumitur ex Nicolao Papa, relato a Gratiano, in cap. *Quod interrogasti*, 27 d., et ex multis aliis, quæ habentur 27, q. 1, ubi in c. *De viduis*, dicitur viduas et puellas, quæ in domibus propriis a parentibus vel per se habitum religionis mutaverunt, si postea nupserint, *separandas esse*; constat autem illud votum esse privatum, et simplex.

2. *Probatur secundo, ex jure.*—Secundo argumentor ex cap. *Ex parte*, 1, de Convers. conjug., ubi quidam conjugatus, qui vivente prima uxore monachalem habitum suscepserat, et ab illa revocatus fuerat, illaque mortua secundam duxerat, ab illa separari cogitur propter priorem professionem. Ex quo sumimus argumentum, nam illa prior professio fuerat invalida; ergo ad summum potuit inducere obligationem voti simplicis, juxta cap. *Quidam*, eodem titul., et tamen matrimonium postea subsecutum reputatur invalidum; ergo. Et confirmari potest ex cap. ult., Qui cler. vel vov., ubi mulier vovens castitatem sub conditione manendi in domo propria, et cum omni sua substantia, inhabilis censetur ad matrimonium, cum tamen votum illud simplex videatur.

3. *Probatur tertio ratione.*—Tertio argumentari possumus ratione, quia res alicui semel donata non potest alteri valide donari; sed per votum castitatis etiam simplex donatur Deo corpus, ut inserviat cultui ejus, abstinendo ab omni usu venereo, cui contraria est traditio, quæ per matrimonium postea fit.

Est autem ad hoc communis responsio, votum simplex non esse donationem, sed promissionem tantum, promissionem autem non habere vim irritandi subsequentem donationem. Sed contra hoc instat Scot., in 4, d. 38, quia respectu Dei donatio fieri potest per actum internum, nam illum potest Deus statim acceptare: hanc autem videtur habere votum simplex castitatis perpetuæ, quia ad hoc fit ut corpus ex tunc consecratur Deo, et ideo non fit tanquam futura, sed tanquam præsens donatio; ergo ad impediendam contrariam traditionem, habet vim non tantum promissionis, sed etiam perfectæ donationis. Accedit quod, licet demus esse solam promissionem, tamen propter excellentiam personæ cui fit, videtur inducere majorem obligationem quam inducat traditio facta inter homines; ergo, si traditio alicujus rei homini facta impedit ne valeat secunda donatio alteri facta, obligatio promissionis facta Deo irritabit subsequentem donationem factam homini.

4. *Secunda communis et vera sententia negat.*—Nihilominus certa et communis doctrina est, votum simplex continentis seu virginitatis non facere irritum matrimonium subsequens, etiamsi illicite contractum sit: ita docent omnes Theologi, in 4, d. 38, sine ulla diversitate opinionum, et omnes Canonistæ super jura statim citanda, et Summistæ etiam omnes. Et videtur fuisse expressa sententia Augustini, in d. lib. de Bono viduitatis, cap. 10, ubi de illis, qui tales nuptias vocabant adulteria, inquit: *Non mihi videntur satis acute et diligenter considerare quid dicant.* Et infra dicit ex illa falsa sententia sequi, ut a maritis separantur uxores, quasi adulteræ sint, et non uxores: *Et cum volunt eas (inquit) reddere continentis, faciunt maritos earum adulteros veros, cum suis uxoribus vicis alteras duxerint.* Sunt qui existiment Augustinum ibi non disputare contra eos, qui dicunt nuptias post votum castitatis non esse nuptias, sed contra Tertullianam et alios hæreticos, qui damnabant nuptias viduarum, et hos tantum referre, cum ait: *Proinde qui dicunt talium, id est, viduarum, nuptias non esse nuptias, etc.* Quam interpretationem late prosequitur Fernandus a Mendoça, lib. 2 in Conc. Eliberit., cap. 20. Sed, esto verum sit, Augustinum in illo libro præcipue improbare illum errorem a cap. 4 et 5, hoc non enervat testimonium illud, sed potius confirmat pro instituto præsentem, tum quia verisimile est neminem unquam negasse matrimonia vi-

duarum esse invalida ratione voti, sed solum ex alio falso errore damnante secundas nuptias; tum quia ad impugnandum magis hunc errorem addidit Augustinus, etiamsi viduitati adjungatur votum castitatis, et ob eam causam peccetur contrahendo nuptias, nihilominus illas non esse adulteria, sed veras nuptias. Et hoc est quod ait in cap. 9: *In viduali et virginali continentia voti debito obligata, non solum capessere, sed etiam velle nuptias damnabile est.* Infra vero subdit: *Damnatur tales, non quia conjugalem fidem posterius inierunt, sed quia continentiam primam fidem irritam fecerunt;* quasi diceret, ut infra exponit: *Damnatur nuptiæ non secundum se, nec quia veræ non sunt, sed quia infideliter contractæ sunt.* Et hoc est quod cap. 11 subjungit: *Quapropter non possunt quidem dicere a proposito meliori lapsas, si nupserint, feminas, adulteria esse, non conjugia, sed plane non dubitaverint dicere lapsus et ruinas a castitate sanctiore, quæ vovetur Deo, adulteriis esse pejores.* Est ergo clara sententia Augustini, matrimonium peccaminose contrahi contra votum, et nihilominus validum esse. Nec dubitandum est librum illum esse Augustini, quidquid Erasmus sine fundamento dixerit, quem in hoc aliqua ex parte sequitur Hosius, in Confessione Catholica, cap. 56, tamen sine causa; nam et stylus ipse Augustinum redolet, et tota libri doctrina est digna Augustino. Et Possidonius in indice illam epistolam recognovit. Adde eandem doctrinam habere Augustinum in epist. 70 ad Bonifacium, quem locum infra circa vota solemnem lausius expendemus.

5. Secundo probari potest eadem veritas ex Epiphanio, hæres. 61, ubi, ut superius dixi, ait Apostolos docuisse esse grave peccatum post votum castitatis conjugium inire; subjungit vero postea gravius peccatum esse, *occulte scortari, aut sub solitudinis vel continentis specie libidinem exercere.* Ex quo sic concludit: *Melius est itaque (id est, minus malum est) unum peccatum habere, quam plura; melius, lapsum a cursu palam sibi uxorem sumere secundum legem, et a virginitate multo tempore penitentiam agere, et sic rursus ad Ecclesiam induci, quam quotidie occultis jaculis sauciari.* Evidenter ergo docet tale conjugium validum esse, tum quia supponit in illo tantum esse unum peccatum, scilicet sacrilegium, quod non esset verum, si vinculum non teneret, nam omnes actus sequentes essent peccata. Tum etiam, quia supponit